

Aftenposten

17. september 1992

Samarbeidets nødvendighet

Av statsminister Gro Harlem Brundtland

De siste fjorten dagers uro på valutamarkedene har vist hvor avhengig landene er blitt av hverandre og hvor nødvendig det er å samarbeide. De økonomiske stormkastene i Finland og Sverige og usikkerheten knyttet til franskmennenes folkeavstemning om Maastricht søndag, påvirker finansmarkedene og dermed økonomien i hele Europa.

Utviklingen de siste par tiårene har gjort oss mer avhengig av det som skjer i de land vi handler mest med. Hvert land, og særlig de små, kan sammenlignes med båter på et hav. Landene har et ror og et seil de kan manøvrere med, men de vil likevel være påvirket av vær og strømforhold. Hvor godt et land kan styre etter en egen kurs, forskjellig fra de andre, vil være knyttet til flere forhold.

Det er nødvendig å holde orden i eget hus. Da Norge i 1986 opplevde stor valutauro og press mot krona, slik svenskene nå har gjort, var årsaken at vi hadde et stort underskudd i utenriksøkonomien, et sterkt fall i oljeinntektene, stor lønns- og prisøkning og at vi tidligere hadde nedskrevet krona flere ganger. Når Norge denne gang er langt mindre berørt enn Finland og Sverige, skyldes det at norsk økonomi er sterkere og at andre har tillit til den norske kronas styrke.

Hvis vi ikke hadde foretatt de tilstramminger som ble gjort fra 1986 til 1988, ville vi i dag stått langt dårligere rustet til å møte nye påkjenninger. Den jobben som er gjort siden 1986 har styrket viktige sider av norsk økonomi. Jevnt og trutt ble vårt store underskudd i utenriksøkonomien snudd til et solid overskudd. Valutareservene er styrket, vi har redusert pris- og kostnadsveksten raskere enn våre naboland og statsfinansene er solide. Det er denne jobben vi nå kan høste frukter av.

Efs valutasamarbeid har de siste dagene opplevd et tilba-

keslag. Over tid er det likevel ikke tvil om at denne type samarbeid er nødvendig, hvis landene skal unngå spekulasjon og uro og i stedet å få fart i investeringene og øke sysselsettingen.

Danmark som deltar fullt ut i EFs valutasamarbeid, EMS, har klart seg best gjennom de siste ukers valuta-uro, med mindre økning av rentene enn de andre nordiske land.

Strømmen av penger landene i mellom har økt sterkt de siste årene. Dette er langt på vei en følge av at handelen er blitt stadig større. Bare fra midten av 80-tallet er verdenshandelen økt med 50%. Sammen med investeringene, bidrar den økte varehandelen til større pengestrømmer over landegrensene.

De som handler med varer og tjenester, er blitt mer bevisste på de muligheter for gevinster, tap og risiko som ligger i mulige valutasvingninger. Om en norsk bedrift som selger aluminium til Tyskland, tror at den tyske mark vil stige i forhold til norske kroner, så vil bedriften vente lengst mulig med å veksle betalingen i D-mark om i norske kroner. For Norge betyr det mindre valuta inn i landet. De som har ansvar for slike beslutninger i bedriftene legger vekt på hvor solid et lands økonomi er, og om landet inngår i et valutasamarbeid med andre land. Begge deler er viktig for den grunnleggende tilliten til landets valuta. Uten et valutasamarbeid blir landet liggende åpent til for dem som vil spekulere ved å drive fram store kurssvingninger. Hvis utlandet ikke har tillit til vår økonomi, må vi betale høyere renter enn ellers for pengene. I 1986 lå renta i Norge 7-8 prosentenheter over utlandet, mens den fram til slutten av august lå på linje med rentene i andre land.

Vi kan ikke regulere oss bort fra disse forholdene, uten samtidig å ramme handelen og begrense norsk næringslivs muligheter til å konkurrere.

Det vi har sett de siste dagene, forteller oss også noe mere: Vi trenger kapital til å investere i nye prosjekter for å sikre verdiskaping og sysselsetting. Da må vi både kunne holde på norsk sparekapital og dessuten tiltrekke oss plasse-

ringer fra utlandet. Desto sterker norsk økonomi og norske investeringsprosjekter er, jo lettere vil det være å framskaffe kapital til en overkommelig rente.

Derfor må vi alle stå sammen bak den innsatsen vi nå gjør for å styrke vilkårene for norske bedrifter. Da angriper vi nemlig hovedproblemet fra to kanter. Vi sørger for større avkastning på investeringene, og vi sørger for at renten vi må betale på det internasjonale kapitalmarkedet blir mindre. Det er bare på denne måten vi kan legge grunnlaget for 90-årenes økte verdiskaping og sysselsetting.

Vi må skape grunnlag for at det blir lønnsomt å investere i Norge. Hvis ikke, er vi fort ute å kjøre. Da vil vi oppleve at investeringene skjer helt andre steder, og at grunnlaget for sysselsetting og velferd blir undergravet.

Stabil valutakurs er det overordnede mål for pengepolitikken. Innenfor disse rammene er det Regjeringens klare mål å holde rentene så lave som mulig. For å få et lavt rentenivå som kan vare, må vi av og til være forberedt på å øke rentene på kort sikt for å vise vår vilje til å holde en fast kronkurs.

Rentenivået internasjonalt har avgjørende innflytelse på rentenivået også i Norge. Men den tillit de som investerer har til norsk økonomi i fremtiden er like viktig. Vi må derfor holde fast på den kursen vi har valgt de siste årene og ytterligere forbedre konkurranseevnen, investere i samfunnsøkonomisk lønnsom infrastruktur og satse på opplæring og kunnskap. Vi må holde fast ved og videreutvikle samarbeidet med andre europeiske land om valutaspørsmål, basert på at kronen er knyttet til den europeiske valutaenhetene ECU. Bare slik kan vi unngå at de som skal låne penger til investeringer i Norge vil kreve en ekstra "risiko-premie" i form av høye renter.